

Το Π.Σ για τα Αρχαία
Ελληνικά
στην Α' Λυκείου

Η ΛΟΓΙΚΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΤΡΙΠΛΟ ΜΑΘΗΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

1. Κινείται στην τροχιά όχι της απόκτησης γνώσεων, αλλά της -μέσω κατάλληλου χειρισμού των γνώσεων αυτών- απόκτησης δεξιοτήτων και ικανοτήτων, οι οποίες οδηγούν στον «κριτικό γραμματισμό».
  - ο Το νέο ΠΣ διαφέρει από το παλαιό, που έδινε πολλά κομμάτια γνώσεων σε μια σειρά. Έπρεπε όλα να καλυφθούν με την ίδια σειρά, στο ίδιο βάθος και στους ίδιους χρόνους. Τώρα, οι γνώσεις είναι περιορισμένες, και η έμφαση πέφτει στη μεταποίησή τους σε δεξιότητες και ικανότητες. Η πρόσληψη των γνώσεων οδηγούσε σε παθητικό μαθητή-δέκτη. Η δημιουργία ατόμων με γνώσεις-δεξιότητες-ικανότητες οδηγεί σε ενεργό μαθητή-δέκτη.
2. Παρακολουθεί τη διεθνή επιστημονική βιβλιογραφία πάνω στο αντικείμενο και τα ερμηνευτικά ρεύματα.
  - ο Την τελευταία εικοσαετία άλλαξαν πολλά στη γλωσσοδιδασκτική. Άλλαξε η σχέση σχολείου και κοινωνίας.

Η ΛΟΓΙΚΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΤΡΙΠΛΟ ΜΑΘΗΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

3. Συνδέει τις ασύνδετες ως τώρα πρακτικές διδασκαλίας της αρχαίας και της νέας ελληνικής γλώσσας και της αρχαίας και νέας γραμματείας.
  - ο Έτσι δημιουργείται ένα ενιαίο (με παραλλαγές, φυσικά) σχήμα, και επιπλέον: η διαθεματικότητα στη διδακτική πρακτική ενγένη και η διαχρονία στη μελέτη της ελληνικής γλώσσας παύουν να αποτελούν κενό λόγο.

4. Όπως και για τα άλλα δύο μαθήματα της τριάδας, έτσι και στα Αρχαία, η άρθρωση του Π.Σ. γίνεται σε πέντε στήλες ανά μονάδα μάθησης.
  - ο στο συγκεκριμένο μάθημα ανά χωρίο της ύλης του σχολικού εγχειριδίου, λ.χ. των διδασκομένων από τα *Ελληνικά* του Ξενοφώντα ή από τις *Ιστορίες* του Θουκυδίδη), ως εξής:
    - ΣΤΗΛΗ Α: Γνώσεις για τον (αρχαίο) Κόσμο, τις Αξίες του**
    - ΣΤΗΛΗ Β: «Καλλιέργεια γραμματισμών»**
    - ΣΤΗΛΗ Γ: «Γνώσεις για την (αρχαία) Γλώσσα»**
    - ΣΤΗΛΗ Δ: «Διδακτικές Πρακτικές»**
    - ΣΤΗΛΗ Ε: «Αξιολόγηση»**

ΣΤΗΛΗ Α: Γνώσεις για τον (αρχαίο) Κόσμο, τις Αξίες του

Ανά συγκεκριμένο χωρίο του Ξενοφώντα ή του Θουκυδίδη, καταχωρούνται «Οι Γνώσεις για τον Κόσμο», ή «Αξίες του αρχαίου κόσμου». Η προσπάθεια είναι η συγκεκριμένη πρώτη ύλη του χωρίου, εκκινώντας **από τα επιμέρους και τα συγκεκριμένα** δεδομένα του, να αναχθεί **σε κάτι πιο αφηρημένο και καθολικό**, δηλαδή είτε σε κάποια αξιοπρόσεκτη παρατήρηση του συγγραφέα με διδακτικό απόβαρο, είτε στην οικουμενική αξία του χωρίου.

- **Σημείωση:**

οικουμενικές αξίες: τέτοιες είναι, λ.χ., οι τέσσερις βασικές αρετές κατά Πλάτωνα, *ανδρεία*, *σωφροσύνη* (=αυτοσυγκράτηση), *σοφία* (πόθος για γνώση), η *οσιότητα* (η απόδοση στους θεούς ό,τι ανήκει σ' αυτούς), η *δικαιοσύνη* (που εναρμονίζει όλες τις προηγούμενες αρετές), η *'αγωνιστικότητα'* του αρχαίου Έλληνα, η *'φιλία'* κ.λ.].

Στα ΑΕ της Α' Λυκείου η ύλη είναι ιστοριογραφική. Αλλά η αξία του κάθε μελετώμενου χωρίου δεν ενδιαφέρει ως μαρτυρία για την αναπαράσταση του ιστορικού γεγονότος τόσο όσο ως προς τις άλλες κατηγορίες γνώσης που μπορεί να εξορυχθούν από αυτό -καθότι πρόκειται για μάθημα φιλολογικό, και όχι για μάθημα ιστορίας.

ΣΤΗΛΗ Β: «Καλλιέργεια γραμματισμών»

Εδώ ο **γραμματισμός** νοείται [πέρα από τις βασικές πλευρές του όρου, που είναι η κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου, και η παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου], και ως **τεχνογραμματισμός**—πολύ στενότερα: ως «**λογοτεχνικός γραμματισμός**». Δηλ. προσέχει τα ακόλουθα σημεία:

(α) Τα γένη και είδη της αρχαίας γραμματείας, ξεκινώντας από τα τρία βασικά: το Έπος, τη Λυρική Ποίηση, το Δράμα, και πηγαινόντας, όπου χρειάζεται, στα είδη ή και τα υποείδη (λ.χ. στο 'ανέκδοτο', τη 'νουβέλα' κ.ο.κ.)

→ Αυτά πραγματεύονται οι Εισαγωγές των σχολικών βιβλίων.

(β) Τους 'τρόπους του λόγου' / *Discourse* (αφήγηση, περιγραφή, επιχειρηματολογία (narratio, descriptio, argumentatio)

→ Αυτά συνδέονται με την ύλη της «Έκθεσης—Έκφρασης»

(γ) Τα 'επίπεδα λόγου' που προσιδιάζουν σε διαφορετικά γένη και είδη: σχολικός ακαδημαϊκός, επιστημονικός, τεχνικός λόγος κ.λ.

→ Αυτά συνδέονται με κεφάλαια της «Έκθεσης-Έκφρασης» (που πραγματεύονται τη γλωσσική ποικιλία κ.λ.)

(δ) Στην ανάλυση χρησιμοποιούνται οι βασικές αριστοτελικές κατηγορίες: *μύθος, ήθος, λόγος, ήθος, λέξις*

→ βλέπε τις Εισαγωγές των σχολικών βιβλίων Αρχαίων, ιδίως για το Δράμα, τις οποίες τις έχει εμπλουτίσει με νέα έμπνευση και γνώση και ο σύγχρονος κλάδος της αφηγηματολογίας [narratology]

ΣΤΗΛΗ Γ: «Γνώσεις για την (αρχαία) Γλώσσα»

Εδώ εντάσσονται το λεξιλόγιο και προπάντων το συντακτικό και η γραμματική, τα τρία αυτά αναχωνεμένα σε κατηγορίες όπως: 'ονοματικά' στοιχεία, 'ρηματικά' στοιχεία του λόγου και 'σχεσιακές λέξεις'

- Πρόκειται για την ύλη του *Εγχειριδίου Γλωσσικής Διδασκαλίας για τα Αρχαία Ελληνικά*, που πρέπει να αντικατασταθεί το συντομότερο δυνατόν. (Ο καθηγητής μπορεί να χρησιμοποιήσει όποιο βοήθημα έχει συνηθίσει, για να συμπληρώσει τις λειψές γνώσεις των παιδιών, ανάλογα με το συγκεκριμένο προφίλ της τάξης.)

Σύνδεση των στηλών Α, Β, Γ μεταξύ τους

Οι στήλες Α-Β-Γ έχουν το δικό τους νόημα καθεαυτές. Προπάντων όμως γίνεται προσπάθεια να συνδεθούν και μεταξύ τους (και έτσι ουσιαστικά δικαιώνεται η προσπάθεια να δώσουμε ένα μάθημα τριπλό), διότι ο διδακτικός αυτός χειρισμός εναρμονίζεται με τη φύση του διδακτικού αντικειμένου. Εφόσον:

- ένα στοιχείο συντακτικό, όπως ο μακροπερίοδος λόγος, που κάνει τόσο ευρεία χρήση της υπόταξης, προσιδιάζει όχι σε όλα τα γένη και είδη του πεζού και του ποιητικού λόγου, αλλά προπάντων στην αρχαία Ρητορεία ή τη Φιλοσοφία (εκεί όπου αναπτύσσεται ένα επιχείρημα) ή στην Ιστοριογραφία (όπου είτε ο συγγραφέας είτε ένα πρόσωπο αναπτύσσει επιχειρηματολογία σε έναν ευθύ ή πλάγιο λόγο).
- η μεγάλη πύκνωση του λόγου σε υποθετικούς λόγους επίσης προσιδιάζει σε ρητορικότερα, φιλοσοφικότερα γένη και είδη, διότι και εκεί αναπτύσσεται επιχειρηματολογία -αντίθετα δεν έχει να κάνει με τη λυρική ποίηση- ή στα αφηγηματικά ή τα λυρικά μέρη του δράματος κ.ο.κ.

(Γιατί αυτό; Διότι στα συγκεκριμένα γραμματειακά γένη και είδη προσιδιάζαν συγκεκριμένα δομικά στοιχεία (διάλεκτος, μέτρο και 'τόποι') –και όχι άλλα κατά βούληση. Οι αρχαίοι συνέθεταν με τη μέθοδο της 'μίμησης' και ακολουθούσαν αυστηρούς κανόνες.)

- στον επιστημονικό, τεχνικό λόγο προσιδιάζει ένα αφηρημένο λεξιλόγιο (το οποίο πλάθεται σιγά σιγά μέσα στον 6^ο και κυρίως στον 5^ο και 4^ο αιώνα), και δεν συμβαδίζει με άλλα κειμενικά είδη. Γι' αυτό σε προηγούμενες φάσεις της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (με άλλα κειμενικά είδη) η γλώσσα ελάχιστα αφηρημένα είχε αναπτύξει...
- οι τρόποι του λόγου συνδέονται με γραμματικές κατηγορίες και γένη λόγου: στην αφήγηση κυριαρχεί η τριτοπρόσωπη σύνταξη = «έπος», στην περιγραφή η πρωτοπρόσωπη σύνταξη = «λυρική ποίηση», στην επιχειρηματολογία και στην αναπαραστατική ποίηση το δεύτερο πρόσωπο = 'λόγος' και «δράμα».

ΣΤΗΛΗ Δ: «Διδακτικές Πρακτικές»

Οι διδακτικές πρακτικές, οι συγκεκριμένες δηλαδή μορφές διδασκαλίας στοιχίζονται απολύτως προς τα περιεχόμενα των προηγούμενων στηλών.

Το λεξιλόγιό τους είναι τεχνικό -δηλαδή κυρίως τα ρήματα που δηλώνουν τις διδακτικές δράσεις είναι περιορισμένα-, και ως τέτοιο πρέπει να το διαβάζουν οι καθηγητές που θα το χρησιμοποιήσουν. Σ' αυτές τις πρακτικές:

- Πρέπει να γίνεται διάκριση ανάμεσα στις κλασικές 'ερωτήσεις κατανόησης' (ερωτήσεις πάνω σε ένα κείμενο για στοιχεία του) και στις '**κριτικές ερωτήσεις**' (του τύπου: συγκρίνετε το κείμενο αυτό με ένα παράλληλό του, ομοιότητες, διαφορές, απαντήστε ερώτημα ως προς ένα κριτήριο)
- Πρέπει να γίνεται χρήση βασικών **κατηγοριών της Λογικής**, όπως της αναγωγής, της ταξινόμησης εννοιών και προτάσεων, της επαγωγής και της παραγωγής, της ανάλυσης και της σύνθεσης, κ.ο.κ.

ΣΤΗΛΗ Δ: «Διδακτικές Πρακτικές»

- Εδώ ταιριάζει η λεγόμενη **Μάθηση με συνθετικές εργασίες** (τα παιδιά μαθαίνουν να θέτουν ερώτημα, να ερευνούν, να γράφουν πολύ και να **παρουσιάζουν** τα αποτελέσματα της έρευνας. Η αρχή πρέπει να γίνεται με μονοσέλιδες μικροπαρουσιάσεις, σταδιακά μεγαλώνει η κλίμακα)
- Πρέπει να **αναζητείται** η πληροφορία στη συμβατική βιβλιογραφία αλλά και σε δικτυακές πηγές.
- Μεγάλη έμφαση πρέπει να δίνει στη **Γραφή** (στη συχνή γραφή) και **Παρουσίαση**, αρχής γινομένης από τα συμβατικά μέσα και προσωρώντας ακόμη και σε πολυμεσικά.
- Προπάντων όλα αυτά να στηρίζονται σε εντατική και συστηματική άσκηση στην **αναγνωστική ακρίβεια** (που διακρίνει με χειρουργικό τρόπο τα κώλα και τα μοτίβα κάθε συντακτικής περιόδου, και προχωρεί στην ιδεο-λογική τους στοίχιση (: χρησιμοποιώντας, για ταξινομικούς λόγους, βασικά αντιθετικά ζεύγη: Θεός/άνθρωπος, Φύσις/ πόλις-πολιτική-πολιτισμός).

ΣΤΗΛΗ Ε: «Αξιολόγηση»

Η Αξιολόγηση συνδέεται στενότερα και αναπόσπαστα με τις Διδακτικές Πρακτικές. Αν δεν τις παρακολουθεί, ακυρώνεται όλη η ωφέλεια από ένα τέτοιο μάθημα, και η τάξη παραμένει καθηλωμένη στο παλιό.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

Με αυτά τα χαρακτηριστικά αφενός η σύνδεση των τριών μαθημάτων σε ένα γίνεται κίνηση ουσιαστική, και όχι απλή αριθμητική αλχημεία, και, αφετέρου, η αγεφύρωτη σχεδόν απόσταση -που ως τώρα κακώς χωρίζει το 'από μετάφραση' μάθημα από το 'από το πρωτότυπο'- μειώνεται κατά πολύ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ, ΚΑΙ ΚΑΘΕΑΥΤΗΝ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗ ΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών αναγνωρίζει τον σημαντικό ρόλο της μετάφρασης και τον αξιοποιεί σωστότερα:

- εκμεταλλεύεται την αξία της μετάφρασης **διδακτικά**, θέτοντάς την στην υπηρεσία της γλωσσικής επεξεργασίας του κειμένου (δηλ. μικροσκοπώντας τις μικροδομές του),
- αλλά όχι και **εξεταστικά** –δεν την εξετάζει με τον παλιό τρόπο, που ζητούσε φωτοαντιγραφική αποστήθιση του όλου χωρίου, διότι μια τέτοια εξέταση δεν αποτελεί δείκτη κατανόησης του κειμένου. Την αντικαθιστά με κατάλληλες ερωτήσεις.

Η μικροσκόπηση αυτή οδηγεί και στη συνειδητοποίηση και των δομών της νεοελληνικής.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ, ΚΑΙ ΚΑΘΕΑΥΤΗΝ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗ ΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Άξονας του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών ήταν και πρέπει να είναι η λεγόμενη «**μικροσκοπική ανάγνωση**» και η κατά το δυνατόν ακριβής μετάφραση του πρωτότυπου κειμένου. Η εν λόγω δραστηριότητα συνιστά την «ειδική», όπως έχει ονομαστεί, «μορφή ερμηνευτικής αντίληψης» που χαρακτηρίζει τα ΑΕ (και τα λατινικά) και τα διακρίνει από τα άλλα μαθήματα.

Ο «**μικροσκοπικός**» τρόπος επεξεργασίας του αρχαίου κειμένου προάγει:

- την παρατήρηση,
  - την προσοχή και
  - τον σεβασμό
- } της γλωσσικής λεπτομέρειας, των προτασιακών δομών και της συνολικής διάρθρωσης του γλωσσικού έργου.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ, ΚΑΙ ΚΑΘΕΑΥΤΗΝ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗ ΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

- Η μικροσκοπική προσέγγιση του πρωτότυπου αρχαίου κειμένου δεν υπηρετεί, όμως, μόνο φορμαλιστικούς στόχους του μαθήματος, όπως π.χ. η ακρίβεια της ανάγνωσης και της κατανόησης του κειμένου.
- Η μικροσκοπική μορφή ανάγνωσης του αρχαιοελληνικού πρωτοτύπου μπορεί —και πρέπει— να αναπτύσσει και να εμβαθύνει **πρωτίστως τη γνώση των μαθητών για τη νεοελληνική γλώσσα.**
- Με τη μεταφραστική δραστηριότητα οι μαθητές αποκτούν μίαν αναστοχαστική σχέση με τη γλώσσα που μιλούν και γράφουν:
η αναζήτηση της κατάλληλης λέξης ή φράσης για την απόδοση μιας αντίστοιχης αρχαίας, η κριτική στάθμιση και η επιλογή μεταξύ πολλών λύσεων, κ.ο.κ., οδηγούν τους μαθητές στη συνειδητοποίηση των δυνατοτήτων και των δυσκολιών που μπορεί να παρουσιάζει η ουσιώδης για τον άνθρωπο γλωσσική δραστηριότητα, η οποία στην καθημερινή της άσκηση συνήθως δεν μας δημιουργεί προβλήματα ούτε και μας απασχολεί ρητά ως τέτοια.

→ Η μετάφραση είναι επομένως μια, από γνωστική άποψη, απαιτητική και εξαιρετικά δημιουργική δραστηριότητα, που ασκεί με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους τη γλωσσική ικανότητα και αφυπνίζει και οξύνει τη γλωσσική συνείδηση των μαθητών, αφού αυτοί πρέπει να οικειοποιηθούν με τα μέσα της γλώσσας που μιλούν όλο και περισσότερα πράγματα και νοήματα, τα οποία εμπεριέχονται στο πρωτότυπο αρχαίο κείμενο.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ, ΚΑΙ ΚΑΘΕΑΥΤΗΝ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗ ΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Κίνδυνος που ελλοχεύει σε μια τέτοια προσέγγιση αποκωδικοποίησης και επανακωδικοποίησης του αρχαιοελληνικού κειμένου:

η μικροσκοπική ανάγνωση ενδέχεται να συντελείται, λόγω των δυσκολιών που παρουσιάζει, με τόσο κόπο και να περιορίζεται σε μια τόσο μικρή έκταση κειμένου, ώστε μόνο καταχρηστικά να μπορεί να γίνεται λόγος για «ανάγνωση».

Για να αντιμετωπιστεί ένας τέτοιος κίνδυνος είναι αναγκαίο, πέρα από τις προσεκτικά επιλεγμένες ασκήσεις στη γραμματική και το συντακτικό, να υπάρχει μια **συμπλήρωση της** υπό συζήτηση **μεθόδου ως προς το περιεχόμενο**:

π.χ. το μάθημα μπορεί να υποστηρίζεται από βιβλία όπου υπάρχουν παράλληλα το αρχαίο κείμενο και η νεοελληνική του μετάφραση, έτσι ώστε οι μαθητές να μπορούν να έχουν γνώση και εποπτεία των ευρύτερων νοηματικών συναφειών και να μην απογοητεύονται από την μικρή ποσοτική «πρόοδο».

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ, ΚΑΙ ΚΑΘΕΑΥΤΗΝ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗ ΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Αυτή η σύνθετη, γνωστικά απαιτητική **αντιπαράθεση με το πρωτότυπο** αρχαιοελληνικό κείμενο αποτελεί, έτσι, την **αφετηρία** και το θεμέλιο για τους βαθύτερους **στόχους του μαθήματος των ΑΕ:**

- Η μικροσκοπική ανάγνωση και η συνυφασμένη μαζί της μεταφραστική δραστηριότητα στοιχειοθετούν την κρίσιμη ποιοτική διαφορά έναντι της «φιλικότερης» και «οικονομικότερης», αλλά και πολύ λιγότερο αποδοτικής για τους μαθητές εναλλακτικής λύσης, της αντικατάστασης, δηλαδή, του αρχαίου κειμένου από μια νεοελληνική μετάφραση.
- Η ακριβής γλωσσική αποκωδικοποίηση που συντελείται με αυτό τον τρόπο προσέγγισης του είναι η αναγκαία προϋπόθεση για την εμπάθυνση στην κατανόηση του αρχαίου κειμένου.
- Με τη μικροσκοπική ανάγνωση και τη μετάφραση του πρωτοτύπου οι μαθητές μπορούν να συνειδητοποιήσουν τη συνάφεια μεταξύ του περιεχομένου που θέλει να εκφράσει ο συγγραφέας και της γλωσσικής του διαμόρφωσης.
- Αποκτούν επίσης άμεση πρόσβαση στο λογοτεχνικό κείμενο, χωρίς παρεμβαλλόμενη διαμεσολάβηση.
- Αυτή η άμεση επαφή και τριβή με το αρχαίο κείμενο τους επιτρέπει να ευαισθητοποιηθούν για το γεγονός ότι ορισμένες θεμελιώδεις έννοιες της φιλοσοφίας και του πολιτισμού της αρχαίας Ελλάδας δεν μπορούν να αποδοθούν με ακριβή και οριστικό τρόπο, αλλά παραμένουν ουσιαστικά αμετάφραστοι.
- Μια τέτοια ευαισθητοποίηση συμβάλλει όμως στην απόκτηση κριτικής γλωσσικής, αλλά και αισθητικής συνείδησης.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ, ΚΑΙ ΚΑΘΕΑΥΤΗΝ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗ ΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Η χρησιμότητα της άμεσης επαφής με τα πρωτότυπα αρχαιοελληνικά κείμενα αναδεικνύεται με πολύ ευδιάκριτο τρόπο όταν ο δάσκαλος χρησιμοποιεί με κατάλληλο τρόπο τις **νεοελληνικές μεταφράσεις** –όχι για να υποδείξει την αισθητικά ικανοποιητικότερη, αλλά **ως εργαλείο** για την εις βάθος γλωσσική επεξεργασία. Από την άποψη αυτή όλες οι μεταφράσεις είναι **«μεταφράσεις εργασίας»**.

Με τη σύγκριση τέτοιων μεταφράσεων οι μαθητές μπορούν να αποκτήσουν συνείδηση των προβλημάτων που παρουσιάζουν οι μεταφράσεις και να αναπτύξουν μια **κριτική, επιφυλακτική σχέση** προς αυτές: έχοντας την εμπειρία της μικροσκοπικής ανάγνωσης και μετάφρασης και της άμεσης επαφής με το πρωτότυπο, οι μαθητές μπορούν να διαπιστώσουν πως όταν εμπιστεύονται αποκλειστικά και μόνο έναν τρίτο, δηλαδή έναν μεταφραστή, ο οποίος παρεμβάλλεται μεταξύ του αρχαίου κειμένου και του αναγνώστη, ενδέχεται να χειραγωγείται και να παραπλανάται.

Με την **επιλεκτική ανάλυση και επισήμανση** ορισμένων στοιχείων (π.χ. θέση των λέξεων, μόρια, προσδιορισμοί, συνειρμικά πεδία των λέξεων του πρωτοτύπου κ.λπ.), άγονται οι μαθητές να κατανοήσουν ότι η μετάφραση, κι αν μην μπορεί ποτέ να αποδώσει πλήρως ή να «αντικαταστήσει» το πρωτότυπο, είναι παραταύτα ένα μοναδικό εκπαιδευτικό όργανο.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ, ΚΑΙ ΚΑΘΕΑΥΤΗΝ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗ ΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Η ενασχόληση με τα αρχαία ελληνικά στο πρωτότυπο και η μετάφραση του κειμένου στη νεοελληνική, επιτρέπει όμως στους μαθητές να αποκτήσουν **συνείδηση της ιστορικότητας της γλώσσας**.

→ Με τον τρόπο αυτό μπορούν να πάρουν αποστάσεις από τη δική τους θέση στο χρόνο και τη δική τους σύγχρονη γλώσσα και να την σχετικοποιήσουν, να την αντιμετωπίσουν δηλαδή πιο ουδέτερα και διαφοροποιημένα, ακόμη και να την αμφισβητήσουν.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ, ΚΑΙ ΚΑΘΕΑΥΤΗΝ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗ ΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

- Μια τέτοια προσέγγιση είναι χρήσιμη κατά την προσέγγιση του περιεχομένου των αρχαίων κειμένων, ιδιαίτερα όταν αυτό αναφέρεται σε θέματα που είναι συνδεδεμένα με αισθήματα και συναισθήματα (π.χ. ηθικά, πολιτικά, ιδιωτικά ζητήματα), καθώς, μέσω της διαφορετικής γλωσσικής περιγραφής τέτοιων φαινομένων, μπορεί να αναδειχθεί και η δική τους ιστορικότητα.
- Μια τέτοια προσέγγιση προϋποθέτει ότι η αντίληψη των πρώτων ουμανιστών της νεωτερικότητας για την ενότητα *verba* και *res* στη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών (και των λατινικών) εξακολουθεί να ισχύει. Όχι βέβαια με σκοπό την ηθική και υφολογική *imitatio* των αρχαίων, αλλά με την έννοια ότι **τα αρχαία ελληνικά** (και τα λατινικά) **πρέπει να διδάσκονται ως μαθήματα που αφορούν πρωτίστως στην κριτική ενασχόληση με τη γλώσσα και τα πράγματα του παρόντος.**